

Piotr Solarz* , Sylwia Jabłońska-Kempny**

Nieprawidłowości w relacjach z obywatelami w zakresie sporządzania czynności notarialnych w kontekście wymogów etycznych dotyczących notariusza

Wstęp

Artykuł ten poświęcony jest nieprawidłowościom w relacjach z obywatelami w zakresie czynności notarialnych w kontekście wymogów etycznych dotyczących notariusza. Głównym celem niniejszego artykułu jest zatem próba odpowiedzi na pytanie: czy notariusz jako osoba wykonująca „klasyczny” zawód prawniczy powinna funkcjonować w granicach ogólnych norm moralnych, poczucia przyzwoitości, kultury moralnej oraz wychowania obywatelskiego?

Tezę główną artykułu jest stwierdzenie: „Notariusz, wykonując czynność zawodową, jest zobowiązany zachować lojalność wobec strony czynności notarialnej, jak również wobec państwa”.

Konkretyzacją wymienionego celu ogólnego, a także tezy głównej, są hipotezy szczegółowe, które zostały sformułowane w formie tez pomocniczych. Teza pierwsza: „Notariusz ma obowiązek udzielania stronom niezbędnych wyjaśnień dotyczących dokonywanej czynności prawnej”. Teza druga „Zawód notariusza jest zawodem zaufania publicznego i jest czynnikiem zabezpieczającym prawa obywatelskie”.

* Dr hab. Piotr Solarz, prof. nadzw., Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie.

** Mgr Sylwia Jabłońska-Kempny, radca prawny, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie.

Zaufanie publiczne w zawodzie notariusza

O etyce zawodów prawniczych napisano już wiele. Jednak temat ten wciąż powraca zwłaszcza w kontekście konkretnych zdarzeń, których uczestnikami są prawnicy zrzeszeni w samorządach zawodowych, w tym osoby wykonujące zawód notariusza. Nie bez powodu każdy przypadek nieprawidłowości obserwowanych w relacjach z obywatelami w zakresie świadczenia czynności notarialnych przez notariuszy wzbudza niepokój. Notariusz jest bowiem zawodem zaufania publicznego, a więc profesją polegającą na wykonywaniu zadań o szczególnym charakterze z punktu widzenia zadań publicznych. Zgodnie z opracowaniem Centrum Badania Opinii Społecznej z kwietnia 2004 roku pt. *Opinia społeczna na temat zawodów zaufania publicznego* warunkiem uznania jakiegoś zawodu za zawód zaufania publicznego w powszechnym przekonaniu jest to, aby osoby wykonujące go cechowała nienaganna postawa moralna i etyczna oraz świadczenie usług wysokiej jakości. „Pojęcie *zawód zaufania publicznego* kojarzy się Polakom przede wszystkim z zawodem wymagającym od wykonujących go osób specjalnych standardów etycznych, moralnych oraz wysokiej jakości usług” (*Opinia społeczna na temat zawodów zaufania publicznego*, 2004: 17). Badanie CBOS wykazało, że połowa Polaków pytanych o skojarzenia wiążące się z określeniem *zawód zaufania publicznego* wymieniała różne cechy pozytywne charakteryzujące taki zawód, a cechy negatywne pojawiały się sporadycznie, tylko u 3% badanych. „Wśród pozytywnych opisowych charakterystyk zawodów zaufania publicznego najczęściej (25%) pojawiały się wypowiedzi dotyczące moralności, etyki zawodowej, które powinny cechować osoby wykonujące takie zawody. Niemal równie często (23%) mówiono także, iż są to zawody pełnego zaufania społecznego, wiążące się z potrzebą zagwarantowania poczucia bezpieczeństwa ludziom korzystającym z usług świadczonych przez osoby pracujące w tych zawodach” (*Opinia społeczna...*, 2004: 1). Jednocześnie zdecydowane poparcie uzyskały opinie, że „zawód ten powinien być istotny dla ogółu społeczeństwa, a osoby wykonujące go powinna obowiązywać tajemnica zawodowa. Większość ankietowanych zaakceptowała też stwierdzenie, że między klientem a osobą wykonującą dany zawód powinna istnieć szczególna więź zaufania” (*Opinia społeczna...*, 2004: 3). „Respondenci zapytani, czy zawód zaufania publicznego powinien się charakteryzować jeszcze jakimiś innymi cechami, wymieniali spontanicznie takie cechy, jak: odpowiednie przygotowanie zawodowe: wykształcenie, kwalifikacje (7%); autorytet społeczny, zaufanie społeczne, dobra opinia (6%); prospołeczna motywacja i działanie (6%); pozytywne nastawienie do klienta: otwartość, szacunek (4%)” (*Opinia społeczna...*, 2004: 5). „Badani Polacy niemal powszechnie byli za przyznaniem statusu zawodu zaufania publicznego zawodom prawniczym, takim jak: notariusz (87%), adwokat (87%), radca prawny (87%)” (*Opinia społeczna...*, 2004: 6). Notariusz wykonujący zawód zaufania publicznego pełni powierzone jej przez państwo zadania publiczne, wyposażony przez państwo w określone funkcje władcze, stoi na straży bezpieczeństwa obrotu prawnego i pełni tę funkcję w interesie publicznym i pry-

watnym. Istotą pojęcia *zaufanie publiczne*, zdaniem Marka Staweckiego wyrażonym w artykule pt. *Problematyka wymogów etycznych osoby notariusza i sporządzanych przez niego czynności* jest fakt, że w swojej działalności notariusz musi zachować lojalność wobec strony czynności notarialnej, ale i wobec państwa. „Lojalność w stosunku do państwa sprowadza się m.in. do zakazu dokonywania czynności sprzecznych z prawem czy też nakazu czuwania nad należytym zagwarantowaniem interesów wszystkich stron czynności notarialnych” (Stawecki, 2008: 105–111). Ale obok swoistej lojalności wobec państwa notariusz jako osoba wykonująca „klasyczny” zawód prawniczy powinien funkcjonować w granicach ogólnych norm moralnych, poczucia przyzwoitości, kultury moralnej oraz wychowania obywatelskiego. Nie bez powodu przyjęło się już uchwalanie kodeksów etyki zawodowej, które są odpowiedzią na rozejście się kultury prawnej i kultury moralnej. Zasady etyki zawodowej są przypomnieniem o istnieniu norm moralnych wymaganych w życiu zawodowym oraz w zachowaniu poza zawodem. Reguły etyczne sformułowane przez samorząd notariuszy wyznaczają wysokie standardy deontologii tego zawodu, a podstawowym obowiązkiem notariusza jest przestrzeganie podstawowych zasad moralnych.

Nieprawidłowości w zakresie usługi świadczonej przez notariusza

Wszelkie zaobserwowane nieprawidłowości w zakresie świadczonej przez notariusza usługi należy oceniać nie tylko w kontekście złamania przepisów prawa, ale również nadużycia szczególnego zaufania strony oraz państwa, które widzi w nim pewnego rodzaju pełnomocnika prawnego działającego w jego interesie oraz na jego rzecz. Generalnie problem nieprawidłowości może być analizowany z punktu widzenia różnych dziedzin prawa i w różnym kontekście społecznym. Nieprawidłowość jest bowiem tym rodzajem patologii, który charakteryzuje się rozbudowanym obszarem oddziaływania. Dotyka zarówno sfery życia społecznego, gospodarczego, jak i prawnego, występuje w sektorze publicznym, jak i prywatnym. Jest przy tym zjawiskiem, które wraz z intensyfikacją procesów europeizacji przestało być sprawą wewnętrzną poszczególnych państw, a stało się zjawiskiem ponadnarodowym. Społeczność międzynarodowa, uznając powagę problemów związanych z nieprawidłowościami, przywiązuje ogromną wagę do zapobiegania i zwalczania tej patologii. Nieprawidłowości stanowią bowiem zagrożenie dla stabilności systemu instytucjonalno-prawnego państwa, przynosząc szkodę instytucjom i wartościom demokratycznym, wartościom etycznym i sprawiedliwości oraz zagrażają trwałemu rozwojowi i rządowi prawa. Do dziedzin życia społecznego, w których nieprawidłowości występują, dołączyły również zawody zaufania publicznego, do których zalicza się notariusza.

Notariusz jako osoba wykonująca zawód zaufania publicznego realizuje swe czynności zawodowe w oparciu o Uchwałę Nr 19 z późniejszymi zmianami Krajowej

Rady Notarialnej z dnia 12 grudnia 1997 r. Kodeks etyki zawodu notariusza, a jego kompetencje zostały określone **ustawowo**. Art. 79 ustawy prawo o notariacie (zob. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 grudnia 2013 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo o notariacie) do czynności wykonywanych przez notariusza zalicza sporządzanie aktów notarialnych, poświadczeń (np. poświadczenie własnoręczności podpisu, zgodności odpisu, wyciągu lub kopii z okazanym dokumentem, datę okazania dokumentu, pozostawanie osoby przy życiu lub w określonym miejscu), wypisów (mających moc prawną oryginałów), odpisów i wyciągów dokumentów, doręczanie oświadczeń, spisywanie protokołów walnych zgromadzeń organizacji społecznych, stowarzyszeń, spółdzielni, spółek i innych osób prawnych, sporządzanie protestów weksli i czeków, przyjmowanie na przechowanie dokumentów, pieniędzy i papierów wartościowych, sporządzanie na prośbę stron projektów aktów, oświadczeń i innych dokumentów. Akty i dokumenty powinny być sporządzone w sposób przejrzysty i zrozumiały. Notariusz ma obowiązek udzielenia stronom niezbędnych wyjaśnień dotyczących dokonywanej czynności prawnej. Czynności notarialne, dokonane przez notariusza zgodnie z prawem, mają charakter dokumentu urzędowego. Zgodnie z art. 2 § 1 wspomnianej ustawy w zakresie swoich uprawnień notariusz działa jako osoba zaufania publicznego, korzystając z ochrony przysługującej funkcjonariuszom publicznym. A zatem notariusz, wykonując czynności zawodowe, opiera osobisty byt na zaufaniu publicznym i prywatnym. Oznacza to tym samym, że jest zobowiązany zachować lojalność wobec strony czynności notarialnej, jak również wobec państwa polegającej m.in. na niedokonywaniu czynności sprzecznych z prawem czy nakazie czuwania nad należywym zagwarantowaniem interesów wszystkich stron czynności notarialnych. Zawód notariusza jako zawód zaufania publicznego ma także inną szczególną rolę. Stanowi swoisty element zasady państwa prawa, a zatem ma być filarem zabezpieczającym prawa obywatelskie. Dlatego też przedstawicielom tego zawodu stawia się znacznie wyższe wymagania niż innym zawodom. Sformułowany już w § 1 Kodeksu etyki zawodu notariusza podstawowy obowiązek to przestrzeganie podstawowych zasad moralnych, a także postępowanie zgodnie z zasadami etyki zawodowej. Kodeks etyki pełni wprawdzie funkcje ogólnoetyczne, ale wskazuje jednocześnie standardy moralnego postępowania przy dokonywaniu konkretnych czynności notarialnych. A zatem jest swoistą busołą wyznaczającą właściwy kierunek w przypadku niejednoznacznej wykładni przepisów prawnych regulujących wykonywanie zawodu notariusza.

Do takich przepisów należą uregulowania dotyczące wysokości pobieranej taksy notarialnej. Zgodnie z treścią § 5 ustawy prawo o notariacie notariuszowi za dokonanie czynności notarialnych przysługuje wynagrodzenie określone na podstawie umowy ze stronami czynności, nie wyższe niż maksymalne stawki taksy notarialnej właściwe dla danej czynności. Co się dzieje jednak, gdy strony dokonują w jednym akcie notarialnym kilku czynności? W takiej sytuacji, zgodnie z treścią § 11 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej, jeżeli jednym aktem notarialnym, sporządzonym

między tymi samymi osobami, objęto kilka czynności dotyczących tego samego przedmiotu i pozostających ze sobą w takim stosunku, że jedna z tych czynności ma charakter czynności głównej, a inne mają charakter czynności ubocznych i nie mogą istnieć bez czynności głównej – za sporządzenie tego aktu notarialnego stosuje się maksymalną stawkę przewidzianą dla czynności głównej. Przepisy te, jak się przekonała jedna z warszawskich uczelni, mogą być interpretowane zupełnie inaczej niż to wynikałoby z wykładni językowej. Uczelnia, dokonując kilku czynności objętych jednym aktem notarialnym, została zobowiązana w akcie przez notariusza warszawskiej kancelarii notarialnej do zapłaty taksy w wysokości liczonej jak za każdą czynność. Przedstawiciele uczelni podpisali dokument, działając w zaufaniu do notariusza, z którym współpracowali od kilku lat, biorąc na siebie zobowiązanie zapłaty kilkudziesięciu tysięcy złotych za dokonanie przez niego czynności tytułem taksy notarialnej. Uczelnia jednak zaniepokojona wysokością taksy następnego dnia podjęła działania mające na celu ustalenie, czy określona przez notariusza wysokość taksy nie łamie przepisów prawa, a jednocześnie zwróciła się do innych kancelarii notarialnych z zapytaniem o wysokość opłat, w tym taksy notarialnej, za dokonanie podobnych czynności prawnych sfinalizowanych już u rzeczonoego notariusza. Jakie było zdziwienie władz uczelni, gdy oferty, jakie otrzymała w tej sprawie od kancelarii warszawskich, mieściły się w przedziale 10–60 tys. zł. Jak to jest możliwe, że dokonanie tych samych czynności jedna kancelaria wycenia na 10 tys. zł, a inne na 60 tys. zł? Czy przepisy regulujące te kwestie są zatem tak niejednoznaczne, że umożliwiają notariuszom dowolne kształtowanie wysokości taksy notarialnej? Negocjacje uczelni z notariuszem mające na celu zredukowanie wysokości taksy zakończyły się fiaskiem, dlatego uczelnia zwróciła się do Krajowej Rady Notarialnej oraz Izby Notarialnej w Warszawie, w której zrzeszony jest notariusz dokonujący przedmiotowych czynności, o wszczęcie postępowania wyjaśniającego w tej sprawie. Rada Izby Notarialnej stanęła murem za swoim notariuszem, dokonując interpretacji przepisów w zakresie ustalania wysokości taksy notarialnej w sposób niekorzystny dla uczelni. Nie byłoby w tym nic zaskakującego, wszakże obowiązkiem samorządu jest dbać o interesy zrzeszonych w jej ramach notariuszy. Jednak stanowisko wyrażone na piśmie w tej sprawie dziwi, gdyż, po pierwsze, ani Krajowa Rada Notarialna, ani tym bardziej Rada Izby Notarialnej nie ma kompetencji do dokonywania oficjalnej wiążącej wykładni powszechnie obowiązującego prawa, a po drugie, obowiązkiem Rady Izby Notarialnej jest wymagać, aby notariusze wykonywali zawód zaufania publicznego sumiennie i rzetelnie oraz przestrzegali podstawowych zasad moralnych, takich jak: uczciwość, rzetelność, a także postępowali zgodnie z zasadami etyki zawodowej. W Kodeksie etyki zawodu notariusza znajdziemy następujące przykazanie: notariusz winien swą postawą i działaniem dawać dobre świadectwo zawodowi. Wydaje się, że władze samorządu notariuszy powinny strzec przestrzegania powyższego naku, który same sformułowały wobec swoich członków. Tak się jednak we wskazanym kazusie nie stało, o czym świadczy stanowisko Rady Izby Notarialnej biorącej w obronę działania warszawskiego notariusza. Czy w tej konkretnej sytuacji równo-

waga pomiędzy publicznym charakterem działań notariusza a statusem wolnego zawodu została zachwiana? Kodeks etyki zawodu notariusza w § 10 mówi, że notariusz jako osoba zaufania publicznego wyposażona przez państwo w określone funkcje władcze winien dokładać starań, aby w działaniach zachować równowagę między publicznym ich charakterem a swym statusem wolnego zawodu, a od zmiany ustawy prawo o notariacie w 2004 roku również statusem przedsiębiorcy, który prowadzi zarobkową działalność usługową. Tak niejasna i dyskusyjna pozycja notariusza stwarza pole do nieprawidłowości tłumaczonych przez samorząd notariuszy obowiązującymi przepisami prawa interpretowanymi w sposób korzystny dla tej korporacji broniącej własnych dochodów. Przywołać tu można opisywaną w mediach sprawę notariusza z Żyrardowa, którego samorząd notariuszy ukarał dyscyplinarnie za to, iż nie pobrał taksy za kilkanaście wypisów z aktów notarialnych. Władze samorządu uznały wprawdzie za bezsporne, iż notariusz może pobrać wynagrodzenie niższe od maksymalnej stawki z rozporządzenia, ale odstąpić od pobrania wynagrodzenia nie może. Ich zdaniem notariusze wypełniają funkcje urzędowe i należność dla nich jest czymś porównywalnym do podatków, co do których nie ma sporu, że się je płaci.

Rzecznik Dyscyplinarny Krajowej Rady Notarialnej uznał za nietrafne wywoody prawne Ministra Sprawiedliwości skarżącego orzeczenie Sądu Dyscyplinarnego Izby Notarialnej uznające notariusza z Żyrardowa za winnego uchybienia obowiązku wynikającego z art. 5 § 1 ustawy prawo o notariacie, zgodnie z którym notariuszowi za dokonanie czynności notarialnych przysługuje wynagrodzenie określone na podstawie umowy ze stronami czynności, nie wyższe niż maksymalne stawki taksy notarialnej właściwe dla danej czynności. Minister Sprawiedliwości reprezentował pogląd, że przepis uprawnia notariusza tylko do pobrania wynagrodzenia od stron za dokonane czynności notarialne, ale go do tego nie obliguje. W odpowiedzi Rzecznik Dyscyplinarny Krajowej Rady Notarialnej wskazał, że notariat jest instytucją publiczną, nie prywatną, a notariusz jest osobą zaufania publicznego, korzystającą z ochrony przysługującej funkcjonariuszom publicznym. Nie można go zatem uznać za przedsiębiorcę ani za inny podmiot świadczący usługi. Odrzucił twierdzenie, że przy dokonywaniu czynności notariusz jest stroną stosunku zobowiązaniowego, a traktowanie wynagrodzenia za czynności notarialne jako ceny za usługę uznał za sprzeciwiające się zasadom funkcjonowania notariatu. Podkreślił, że przy wykładni art. 5 § 1 ustawy prawo o notariacie nie można pominąć statusu notariatu jako instytucji publicznej. Stąd też wynagrodzenie za czynność notarialną jako urzędową należy – zdaniem Rzecznika Dyscyplinarnego – uznać za obligatoryjny ekwiwalent tej czynności, od którego notariusz nie może zwolnić strony. W gruncie rzeczy jest to bowiem wynagrodzenie nie za czynność notarialną, lecz z powodu dokonania tej czynności. To zaś prowadzi do konkluzji, że wynagrodzenie należne notariuszowi trzeba postrzegać tak, jak opłatę stanowiącą należność publicznoprawną. Sąd Najwyższy, orzekając w rozszerzonym składzie w kwestii zagadnienia prawnego dotyczącego tego, czy art. 5 § 1 ustawy prawo o notariacie nakłada na notariusza obowiązek zawarcia ze stroną takiej tylko umowy, w której jest ona zobowiązana do

świadczenia wynagrodzenia za dokonaną czynność notarialną, czy też, zawierając umowę, może on z wynagrodzenia zrezygnować, w uchwale składu siedmiu sędziów z 23 września 2009 roku, I KZP 7/09, rozstrzygnął, że nie ma żadnego ustawowego nakazu, by notariusz obowiązkowo pobierał wynagrodzenie. Zdaniem Sądu Najwyższego „postawa notariusza skrajnie korzystna w tym względzie dla stron, polegająca na rezygnacji z wynagrodzenia, nie stanowi naruszenia art. 5 § 1 prawa o notariacie, gdyż przepis ten nie formułuje w sposób imperatywny obowiązku pobrania wynagrodzenia”. Sąd Najwyższy odniósł się również do podnoszonej kwestii o publicznoprawnych cechach wynagrodzenia notariusza, wywodząc, że „kierunek sugerujący publicznoprawne cechy wynagrodzenia notariusza opiera się nie na treści konkretnych przepisów prawa ani na ich wykładni, lecz na swego rodzaju intuicjach prawnych, dla których inspiracją są dociekania ograniczające się do ukazania wagi i znaczenia czynności notarialnych. Eksponuje się to, że notariusz realizuje funkcje państwa w regulowaniu obrotu prawnego, dokonując czynności urzędowych, z którymi związane jest domniemanie legalności i publicznej wiarygodności. Wyprowadzane stąd wnioski co do charakteru prawnego wynagrodzenia za czynności notarialne są jednak nietrafne. A zatem wynagrodzenie notariusza nie może uchodzić za należność publicznoprawną tylko dlatego, że jest pobierane za czynność urzędową”.

Sąd Najwyższy podkreślił również, że „podstawową zasadą organizacji notariatu, wprowadzoną ustawą prawo o notariacie z 1991 r., jest to, że jego działalność jest wykonywana w kancelariach notarialnych należących do notariuszy i przez nich prowadzonych albo należących do kilku notariuszy prowadzących kancelarię na zasadach spółki cywilnej lub partnerskiej (art. 4 § 1 i 3 p.n.). Kancelarie nie są obsługiwane ani finansowane przez aparat administracyjny państwa, jak to działo się do 1991 r., gdy funkcjonowały państwowe biura notarialne jako instytucje państwowe”. A zatem strony mają swobodę w wyborze notariuszy, między którymi funkcjonują elementy konkurencji jak między przedsiębiorcami. A instrumentem, który służy konkutowaniu jest profesjonalizm w dokonywaniu czynności, sprawność w działaniu oraz gotowość do negocjowania wynagrodzenia, co jest wpisane w samą konstrukcję taksy notarialnej, w której określono tylko maksymalne stawki za poszczególne rodzaje czynności notarialnych (art. 5 § 3 prawa o notariacie). Być może wkrótce do katalogu cech decydujących o wyborze notariusza dołączy również przestrzeganie podstawowych zasad moralnych.

Interpretując dosłowne sformułowanie art. 5 § 1 prawa o notariacie: „notariuszowi za dokonanie czynności notarialnych przysługuje wynagrodzenie”, trudno znaleźć obowiązek notariusza do pobierania wynagrodzenia za dokonaną czynność. Ani ustawa prawo o notariacie, ani Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej nie przesądzają *expressis verbis* o obowiązku pobrania taksy za daną czynność notarialną. Władze samorządu notariuszy dokonały dowolnej interpretacji przepisów prawa w zakresie obowiązku pobrania przez notariusza wynagrodzenia, czytając dość jasne przepisy prawa w tej sprawie w sposób iście kreatywny.

Podsumowanie

Podsumowując, należałoby podkreślić i zaapelować, aby korporacja zawodowa notariuszy zadbała o poziom etyki jej poszczególnych członków. Władze samorządu notariuszy powinny zwracać szczególną uwagę na rzetelne i ukierunkowane na interes oraz dobro obywatela przestrzeganie obowiązujących przepisów prawa przez poszczególnych notariuszy. W opisanym przypadku chodzi o przepisy prawa o notariacie, ale przede wszystkim o Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2004 roku w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej. Wskazane powyżej kazusy powinny zainicjować zmiany w funkcjonowaniu samej korporacji notarialnej, która nie powinna przejmować typowych dla związków zawodowych funkcji, ale stać na straży etyki zawodowej i godnego, z punktu widzenia obywatela i państwa, przestrzegania przepisów prawa, a nie wykorzystywania ich dla celów finansowych.

Wydaje się, że opisane powyższej przykłady powinny zainicjować publiczną dyskusję, która przyczyni się do zagwarantowania obywatelom rzetelnej i etycznej obsługi prawnej i zapobiegnie w przyszłości wykorzystywaniu niewiedzy i nieświadomości prawnej obywateli.

Powyższa analiza potwierdza w pełni tezę główną artykułu, to jest faktu, że notariusz, wykonując czynność zawodową, jest zobowiązany zachować lojalność wobec strony czynności notarialnej, jak również wobec państwa. Ponadto analiza potwierdza konkretyzację wymienionej tezy głównej, którą stanowią hipotezy szczegółowe, a mianowicie: notariusz ma obowiązek udzielania stronom niezbędnych wyjaśnień dotyczących dokonywanej czynności prawnej, zawód notariusza jest zawodem zaufania publicznego i jest czynnikiem zabezpieczającym prawa obywatelskie, które znalazły swoje potwierdzenie w treści tekstu.

Bibliografia

- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 grudnia 2013 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo o notariacie, Dz.U. 2014, poz. 164.
- Opinia społeczna na temat zawodów zaufania publicznego* (2004), Centrum Badań Opinii Społecznej, http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2004/K_073_04.PDF, dostęp: 24.01.2016.
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej, Dz.U. 2004, nr 148, poz. 1564.
- Stawecki M. (2008), *Problematyka wymogów etycznych osoby notariusza i sporządzanych przez niego czynności*, „Annales. Etyka w życiu gospodarczym”, vol. 11, nr 2.
- Uchwała Nr 19 z późniejszymi zmianami Krajowej Rady Notarialnej z dnia 12 grudnia 1997 r. Kodeks etyki zawodu notariusza.

Summary**Notaries' relations with citizens: Ethical requirements**

This article explores irregularities in notaries' relationships with citizens. The overall aim of the article is assess whether a notary as a person engaged within the "classic" legal profession should operate according to general standards of moral decency, culture, moral and civic education. The article reflects on the need to uphold professional ethics and respect the law.

Keywords: notary, notarial activities, irregularities in relations with citizens

Słowa kluczowe: notariusz, czynności notarialne, nieprawidłowości w relacjach z obywatelami